
Liturgie: na de zegen: Ps.135:1 en 3
na de wet: Psalm 119: 43 en 44
na de Schriftlezing: Ps.115:2,3,4,5
na de preek: Ps.86:4
na de geloofsbelijdenis: Ps.16:1 en 3
na de collecte: Gz.32:1 en 2

Schriftlezing: 2 Koningen 17:24-41

Tekst: Ezra 4:1-5

Bestaan er over pakweg twintig jaar nog gereformeerde kerken in Nederland? Zullen er dan nog mensen zijn, hier in, die openlijk ervoor durven uitkomen dat ze kinderen van de Here zijn? Zal er dan nog geloof gevonden worden?

Waarom deze vragen? Omdat er onder ons wel mensen zijn die vinden dat we als kerken de verkeerde kant op gaan, met allerlei vernieuwingen en veranderingen. Maar ook, omdat recente onderzoeken hebben aangetoond dat meningen in de kerken (en dat is breder dan alleen de gereformeerde kerken vrijgemaakt) aan het verschuiven zijn. En dat niet alleen op punten als 'hoe kijk je tegen sport aan' of 'mag je op zondag met openbaar vervoer reizen'. Maar ook over meer ingrijpende zaken als 'wat is voor jou het gezag van de Bijbel', 'hoe kijk je aan tegen vrouwelijke ambtsdragers', 'hoe denk je over sex buiten het huwelijk' of over samenwonen.

Nou is dat altijd wel het geval geweest, dat bepaalde opvattingen in de loop der tijd veranderden. Denk aan de kerkelijke visie op slavernij, kolonialisatie, fietsen op zondag of apartheid, om maar eens wat verschillende categoriën te noemen.

Maar toch blijft die vraag: bestaan er straks nog gereformeerde kerken, zullen er nog gelovigen worden gevonden in Nederland? En is dat dan nog te zien dat ze er zijn? Heeft dat nog effect? Want is het nu al niet zo, dat de kerk naar de rand van de samenleving is gedrongen? Kun je niet zeggen dat de invloed van de kerk, van kerkmensen, eigenlijk niks meer voorstelt?

Trouwens, in hun uiterlijk en in hun doen en laten zien de meeste kerkmensen er niet anders uit dan de mensen om hen heen: ze wonen in even mooie huizen, ze hebben ook allemaal een auto voor de deur, ze gaan ook ver weg op vakantie, ze doen ook mee aan de mode, etc. En is het daarmee niet heel moeilijk geworden om *in je denken* nog anders te zijn? Beleven we nog, betekent het nog iets voor je, dat je - wat genoemd wordt - vreemdeling op aarde bent? Dat je burger bent van een rijk in de hemel? Kunnen je burens ook nog aan andere dingen merken dan aan het feit dat je 's zondags twee keer naar de kerk gaan, dat je bij de Here hoort? Dat je kind van je hemelse Vader bent? Durf je op het goede moment nog 'nee' te zeggen tegen dingen die iedereen om je heen verder wel doet? Durf je nog te kiezen voor principes?

Het lijken vragen waar wij als christenen alleen nu, op het randje van de twintigste eeuw, mee te maken krijgen. Maar dat is niet zo: ook de ballingen die net bevrijd waren uit Babel kregen ermee te maken. Laten we kijken hoe zij ermee omgingen.

Het thema is: ***De tempelbouw als proef op de som van geloofsvertrouwen***

1. Er komt een aantrekkelijk aanbod
2. Toch volgt een radicale afwijzing
3. Met ingrijpende gevolgen

De tempelbouw als proef op de som van geloofsvertrouwen - 1. Een aantrekkelijk aanbod

Fuseren is in de mode. Het samengaan van bedrijven en instellingen moet het hen mogelijk maken beter in te kunnen spelen op de dingen die gebeuren. Economisch gezien wordt je daar meer waard van. En waarom zouden er ook tig bedrijven, die allemaal hetzelfde produceren, naast elkaar moeten blijven bestaan? Samengaan is dan toch veel aantrekkelijker?

Stelt u zich nou eens voor dat een grote kerk in Nederland tegen onze toch redelijk kleine kerkgemeenschap zou zeggen: Laten we gaan fuseren. Samen staan we sterker, kunnen we beter de vragen en problemen van deze tijd proberen op te lossen, en kunnen we een sterkere factor zijn in de samenleving. Kom op, we dienen dezelfde God. Tien keer gereformeerd - waar is dat nou goed voor? De Here Jezus heeft ons toch zelf ook geboden 'een te zijn'? Laten we de handen ineen slaan.

De net uit Babel teruggekeerde ballingen kregen ook zo'n fusie-verzoek. De bevolking van het land wil meehelpen met de bouw van de tempel. Ze worden gelijk in vers 1 al 'de tegenstanders van Juda en Benjamin' genoemd. Wie waren deze mensen?

Daarover hebben we gelezen in 2 Kon.17. Toen de tien stammen werden weggevoerd door de koning van Assur, zond deze koning groepen mensen uit allerlei delen van zijn rijk naar Samaria, om daar te gaan wonen. Deze mensen vermengden zich met de achtergebleven Israëlieten. Laten we hen voor het gemak Samaritanen noemen. Al de jaren dat Israel en later Juda in ballingschap waren, hadden zij het rijk alleen. En dan komt opeens een groep ballingen terug. Met name leden van de stammen Juda en Benjamin (vergl.1:5). Die zoeken hun oude woonplaatsen op en moeten ook weer hun eigen stukje land hebben. U zult begrijpen dat het de nodige spanning zal hebben gegeven, wanneer woonplaatsen en stukken land werden teruggevorderd. Teruggekeerde ballingen en Samaritanen zagen elkaar wederzijds als indringers. Iets van die spanning lees je al in 3:3.

De Samaritanen zagen dat de ballingen enthousiast en gedreven aan het werk gingen om hun steden en akkers te herstellen. Ze zagen hen ook bezig met de voorbereidingen voor de herbouw van de tempel. Vaag zullen ze iets opgevangen hebben van bepaalde voorrechten die koning Kores aan de teruggekeerden heeft gegeven. Misschien is het daarom dat ze mee willen bouwen, dat ze willen delen in de gunst van Kores. Of misschien willen ze wel onder de nadelige effecten van de terugkomst uit. Of is het een oprechte, vrome wens om mee te helpen? Hoe het ook zij, een delegatie gaat op bezoek bij Zerubbabel en de andere leiders van Juda en Benjamin. „Laat ons met u meebouwen, want wij zoeken uw God evengoed als gij.”

Dat is een aantrekkelijk aanbod! Stel je voor: van een kleine, onbeduidende minderheid, wordt je opeens een machtsfactor van belang! En wat te denken van de financiële voordelen: met meer mensen hoeft je per persoon minder bij te dragen. En strategisch was het ook niet gek: je had je dan verbonden met je vijand en daarmee had je een tegenstander minder!

Het aanbod lijkt ook alleszins redelijk: 'want wij zoeken uw God evengoed als gij; Hem toch brengen ook wij offers sinds de dagen van Esarhaddon, de koning van Assur'. Dat klinkt redelijk: Kom op, we dienen dezelfde God, laten we samenwerken. En het is waar: de Samaritanen dienden de Here. Ze offerden aan Hem. Maar is het wel de hele waarheid? We hebben zonet in 2 Kon.17 het merkwaardige verhaal gelezen dat leeuwen de bevolking van Samaria angst aanjoegen en sommigen doodden. Toen dit aan de koning van Assur werd bericht, stuurde hij een profeet van de Here naar Israel terug, om de bevolking van Samaria de juiste dienst aan God te leren. Zo komt dit volk wel in aanraking met de levende God, maar

daarnaast maakte elk volk zijn eigen goden. „Zij vereerden de Here, maar bleven ook hun goden dienen, naar de gewoonte van de volken waaruit men hen had weggevoerd.”

Een aantrekkelijk aanbod. Gevolgd door een gespannen stilte - wat zal het antwoord zijn? Wat moeten de leiders van Juda en Benjamin met dit aantrekkelijke verzoek aan? Wat zou u doen?

De tempelbouw als proef op de som van geloofsvertrouwen -2. Een radicale afwijzing

In vers 2 van de tekst worden Zerubbabel en de familiehoofden genoemd. In vers 3 wordt daaraan Jesua toegevoegd. Jesua was de Hoge priester. Zerubbabel en de familiehoofden waren meer de politieke leiders. De aanvraag wordt gedaan, misschien wel expres, bij de politieke leiding alleen. Maar deze bestuurders betrekken bij hun overwegingen ook de geestelijke leider. Ze willen blijkbaar ook van hem horen hoe hij er tegenaan kijkt. En de afwijzing is kort maar krachtig: wij kunnen niet samen een huis voor de Here bouwen. De Israëlieten willen het alleen doen.

Is dat nou niet vreselijk bet-weterig van die kerkmensen, niet ontzettend hoogmoedig? Wat weer verschrikkelijk kerkistisch gedacht. Zij denken natuurlijk weer dat ze de waarheid in pacht hebben, dat ze de ware kerk zijn!

Waarom die hulp niet met beide handen aangenomen? Waarom weer alles alleen willen doen? We geloven toch in dezelfde God, of niet dan?

Begrijpelijke vragen, voorstelbare reacties. Maar zijn ze ook terecht?

Immers, de Samaritanen zeiden wel dat ze dezelfde God aanbaden als de teruggekeerde ballingen, maar was dat ook zo? Hadden de Samaritanen hun hart ongedeeld toegewijd aan de Here? Was er echt sprake van een ‘oecumene van het hart’?

En dan blijkt uit het gelezen schriftgedeelte dat hun hart hinkt op twee gedachten: ze hebben naast de Here God ook nog zo hun eigen afgoden en religieuze gebruiken die ze in ere houden. „Zij vereren de Here niet en doen niet naar de inzettingen en verordeningen, naar de wet en het gebod, welke de Here geboden had: (...) gij moogt geen andere goden vereren, u voor hen niet neerbuigen, noch hen dienen of aan hen offeren.” Je zou kunnen zeggen dat de Samaritanen op hun eigen manier de Here dienden - dat hun godsdienst eigenwillige godsdienst was geworden.

En denk nou niet: dat zijn de Samaritanen. Nee, het gevaar van de eigenwillige godsdienst ligt ook bij ons op de loer. Het navolgen van Christus is namelijk meer dan *zeggen* dat je van Hem houdt. Het moeten niet alleen woorden zijn, maar ook daden. Het moet blijken dat je de beide kamers van je hart aan de Here hebt toegewijd. En toch niet stiekem een van beide aan een andere godheid, zoals je werk, je geld, je sport of pop-idoel. Daarom is het ook veel te goedkoop, ja zelfs levensgevaarlijk, te zeggen dat ‘het niet uitmaakt hoe je gelooft als je maar in Jezus gelooft’. Want met de naam van Jezus op de lippen kun je heel best je eigenwillige godsdienstje in stand houden, met je eigen gebruiken, gewoontes en opvattingen. De ergste vijanden van Juda en Benjamin zijn zij die wel zeggen dat ze Joden zijn maar het niet waren.

En daarmee willen de Israëlieten niet in zee. Ze hebben net jaren ballingschap achter de rug - en waarom waren ze in ballingschap gevoerd? Dat was toch omdat ze de Here niet dienden zoals het moest? Ze willen nu de tempel weer opbouwen - en waarom was die tempel afgebroken? Dat was toch omdat de Here er niet meer wonen wilde vanwege de eigenzinnige manier van godsdienst bedrijven van zijn volk? En zouden ze dan nu weer met open ogen in die zelfde fout vallen? Zouden ze nu, aan het begin van herstel, terug gaan naar af? En net

doen alsof er een 'oecumene van het hart' is met de Samaritanen, die hun hele hart juist helemaal niet aan de Here wilden geven?

De spanning is om te snijden. „Het gaat niet aan, dat gij met ons een huis voor onze God bouwt.” Wat een hard oordeel! Het lijkt haast onmenselijk om het volk van de Samaritanen zo aan de kant te laten staan. Komt dat oordeel ons wel toe? Het antwoord van de leiders roept best vragen en weerstand op. Maar stelt u zich eens voor wat er gebeurt was als het verzoek niet was afgewezen. Dat zou een ramp geweest zijn. Want er staat gigantisch veel op het spel. Het gaat om niet minder dan de toekomst van het volk van God! Om de toekomst van de kerk. Want het is van het grootste belang dat de gemeente zuiver werd gehouden:

* Niks geen syncretisme = samensmelting van meerdere godsdiensten. Een beetje van dit en een beetje van dat en huppekade, we hebben een nieuwe godsdienst - dat kan God niet hebben. Hij alleen is God, en Hij wil je hele hart.

* Niks geen relativisme, zo van 'ach joh, het maakt toch allemaal niks uit waar je heen gaat en lid bent: in een goeie hervormde kerk kun je de Here ook wel dienen' - als je over de kerk praat heb je het wel over het lichaam van Christus. En óf het dan wat uitmaakt. Dan luistert het nauw. Dan doe je geen water bij de wijn. Dan stel niet jij de norm, maar dan doet onze Heiland dat.

* En ook niks geen activisme, niks 'ik moet het doen', niks 'met mijn prestaties kom ik er wel' - Christus heeft het voor jou gedaan. Weet je nu van Hem afhankelijk, volg Hem op de weg die Hij wijst.

„Het gaat niet aan, dat gij met ons een huis voor onze God bouwt.” Het klinkt ontzettend hard, het kan ook behoorlijk pijn doen. Maar het is het enige antwoord dat hier past.

Betekent dat, dat de Samaritanen definitief zijn afgewezen? Dat voor hen het heil niet is weggelegd? Natuurlijk niet. Ook voor hen is de Here op aarde gekomen. Hij heeft dat zelf laten zien door hen op te zoeken. Hij stelt zelfs Samaritanen tot voorbeeld: is het niet een pas genezen Samaritaanse melaatse die als enige naar de Heiland terugkeert om Hem te danken? Laat niet juist een Barmhartige Samaritaan zien dat het gaat om daden en niet om woorden alleen? De Here laat daarmee zien dat er voor zelfgenoegzaamheid geen plaats is. Met het 'des Heren tempel, des Heren tempel, des Heren tempel is dit' waren de Israëlieten al eerder hopeloos vastgelopen. Paulus schrijft aan de Romeinen dat niet allen die van Israel afstammen ook daadwerkelijk Israel zijn. Niet de kinderen van het vlees zijn kinderen van God, maar zij die willen vasthouden aan de belofte gelden voor nageslacht. Je zou het zo kunnen zeggen: zo gauw we ons er op gaan beroemen dat we de ware kerk zijn, zij we al geen ware kerk meer! Nee, de Here Jezus gaat de Samaritanen niet voorbij. En Hij zegt op de vraag van een Samaritaanse vrouw waar ze nu toch wel God moeten aanbidden: op de berg Gerizim of in Jeruzalem: „Geloof Mij, vrouw. Het uur komt dat gij noch op deze berg, noch te Jeruzalem de Vader zult aanbidden. U aanbidt wat u niet weet; wij aanbidden, wat wij weten, want het heil is uit de Joden. Maar het uur komt en is nu, dat de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden zullen in geest en in waarheid, want de Vader zoekt zulke aanbidders. God is geest en wie Hem aanbidden, moeten aanbidden in geest en in waarheid.” Dat betekent in onze NT-tijd dat de OT-eredienst in Jeruzalem is vervuld en kan worden afgeschaft. En dat voortaan de gemeente werkt in geest en waarheid. En in die geest en waarheid mogen we eenheid zoeken. Eenheid van alle oprecht-gelovigen. Eenheid van mensen met een ongedeeld hart. Laten we die eenheid zoeken. Naar die eenheid verlangen. Om die eenheid bidden. Aan die eenheid werken.

De tempelbouw als proef op de som van geloofsvertrouwen - 3.Een ingrijpend gevolg

Zerubbabel en de zijnen maken diplomatiek bekend dat ze niet willen dat de Samaritanen meewerken aan de herbouw van de tempel. Ze beroepen zich formeel op de opdracht van koning Kores, die hen immers heel persoonlijk de opdracht had gegeven de tempel te herbouwen. Ja, en dan komt de aap uit de mouw. Dan komt de echte bedoeling van het verzoek van de Samaritanen naar boven. Hoezo geloofsgemeenschap? Hoezo dienen van dezelfde God? Als je nog enige hoop had op oprechte bedoelingen, dan is die nu wel de bodem in geslagen. Ze gaan tegenwerken. Ze ontmoedigen, ja verlammen het volk van Juda om nog verder te bouwen. Ze kopen raadsleden om om een hetze tegen de Judeeers op gang te brengen. En met succes: de arbeid moet worden gestaakt. Het hoopvolle herbouwen van de tempel moet worden stopgezet. Ongeveer zestien jaar lang ligt de tempelbouw stil, tot het tweede jaar van koning Darius.

Een droom valt in duigen. Wat hadden ze zich verheugd op de herbouw van het Godshuis. Wat waren ze enthousiast geweest toen de eerste steen werd gelegd. God wilde opnieuw met hen beginnen. Een nieuwe tijd voor een gemeente in opbouw. Maar deze gemeenteopbouw wordt ruw verstoord door Satan. Hij kon en kan het nog steeds niet aanzien dat mensen geestdriftig, aangevuurd door de Geest, bezig zijn met dienst in Gods koninkrijk. Hij kan het absoluut niet hebben dat kinderen van de Here enthousiast bezig zijn tot eer van hun Vader. En Satan beraamt zijn plannen. De Duivel kent ons, hij kent onze zwakke plek. Al eerder heeft hij succes gehad met redelijke argumenten (de zondeval). En daarom probeert hij het eerst langs slinkse, aantrekkelijke wegen. Hij probeert een mooi klinkende samensmelting van het geloof in de God die leeft met het geloof in afgoden. Als hij dat kan bereiken dan is hij waar hij wezen wil: dan is het echte geloof in de Almachtige dood, dan is het van zijn kracht berooft.

Maar nu de Satan ziet dat zijn sluwe plan mislukt, laat deze leeuw zijn ware gore tanden zien, zoekend wie hij kan verslinden. Hij is wat zijn naam betekent: tegenstander. Hij staat met alle kracht de tempelbouw tegen. En zo verlamt hij de handen van de gemeenteopbouwers.

Het lijkt alsof de Duivel nu overwinnaar is in dit verhaal. Het werk komt immers stil te liggen. Vreemd is dat: hadden de leiders dan een verkeerde keus gedaan? Hadden ze toch voor samenwerking met de Samaritanen moeten kiezen? Nee, beslist niet. Het laat alleen zien, dat een besliste keuze voor de Here, dat staan voor je principes, soms gevolgen kan hebben die je helemaal niet wilt. Het klinkt raar, maar door je geloof kun je juist in de problemen komen. De Here gaat soms met goede, gelovige mensen, een heel moeilijke weg. Dat snap je niet, dat mensen om hun geloof vervolgd worden. Dat er martelaren zijn die tot op de brandstapel of tot de strop geen water bij de wijn wilden doen. Lijden om Christus wil. De minste willen zijn. Spot en hoon willen ondergaan omdat je gelooft en daarom andere keuzes maakt dan je buurman, je werkgever, je collega's, je mede-scholieren.

Bewust kiezen voor je geloof, voor je principes. Met als gevolg dat er dingen gebeuren die je niet wilt. Dat kan heel moeilijk zijn, vooral als je van te voren al zo'n beetje weet wat de gevolgen kunnen zijn van het kiezen voor je geloof. Bijvoorbeeld dat je je baan kwijt raakt, dat je je vrienden kwijtraakt, dat je alleen komt te staan, dat je verkering uitraakt. Dan is het verleidelijk de makkelijke weg te kiezen. Bid dan de Here om zijn Geest, om wijsheid, om kracht om het vol te houden. Want de Here Jezus belooft zelf: „Een ieder dan, die Mij belijden zal voor de mensen, hem zal ook Ik belijden voor mijn Vader, die in de hemelen is. Maar al wie Mij verloochenen zal voor de mensen, die zal ook Ik verloochenen voor mijn Vader, die in de hemelen is.” (Mt.10:32,33)

Broeders en zusters, zullen er over twintig jaar nog gereformeerde kerken zijn in Nederland? Zal er hier nog geloof gevonden worden?

Het hangt er vanaf of u en jij en ik willen vasthouden aan Gods beloften in geest en waarheid. Het is verschrikkelijk verleidelijk je aan te passen aan je omgeving, mee te gaan met de dingen die om je heen gebeuren. Het kan verschrikkelijk aanlokkelijk zijn om water bij de wijn te doen, ook bij de geloofswijn. Om toe te geven aan eigenwillige godsdienst, bang als we zijn te pretenderen de waarheid in pacht te hebben. En dat hebben we ook niet: we hebben de waarheid ook niet kant en klaar in onze broekzak zitten. Het is een zoeken naar de weg die we moeten gaan, door de Heilige Geest geleid. Een zoeken in en vasthouden aan het Woord van onze goede God. En een oprecht dienen van God met een volkomen toegewijd hart. Een belijden van Christus als onze Verlosser, van wie we alle zaligheid verwachten.

En het hangt gelukkig niet van ons alleen af. God is er ook nog: Hij is getrouw. Hij zal zijn kerk, zijn Christus-gemeente, de eeuwen door bewaren. Ook dat heeft Hij beloofd. En Hij wil ons kracht geven om stand te houden tegen de aanvallen van Satan op ons leven, ook op ons samenleven als gemeente.

Maar laten we goed beseffen dat God niet gebonden is aan landen of plaatsen: de eerste christelijke gemeenten zijn allemaal verdwenen. Daarom moeten wij, hier in, door de Geest daadwerkelijk steeds weer kiezen voor de waarheid - is dat niet onze proef op de som van geloofsvertrouwen?

Amen.